

- 2) ustawa z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, telegrafach i telefonach w czasie wojny lub grożącego państwu niebezpieczeństwa (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 51, poz. 367),
- 3) ustawa z dnia 7 listopada 1931 r. o nadzwyczajnym przewozie oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia oraz sprzętu wojskowego w czasie pokoju (Dz. U. R. P. Nr 105, poz. 811),
- 4) ustawa z dnia 25 lutego 1932 r. o drogach lądowych i drogach wodnych śródlądowych w czasie wojny lub grożącego

Państwu niebezpieczeństwa (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 230).

Art. 41. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych oraz innym ministrom w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 42. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski*
Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzyski*

196

U S T A W A

z dnia 30 marca 1939 r.

o zasiłkach dla rodzin osób, odbywających czynną służbę wojskową.

Rozdział I.

Prawo do zasiłku.

Art. 1. Prawo do zasiłków służy rodzinom żołnierzy, którzy odbywają:

1) czynną służbę wojskową: w rezerwie, pospolitym ruszeniu, pomocniczej służbie wojskowej oraz w uzupełniającej służbie wojskowej na ćwiczeniach doskonalących;

2) zasadniczą służbę wojskową w czasie mobilizacji lub wojny, jeżeli są jedynymi żywicielami rodziny w rozumieniu art. 63 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220), a nie mogą uzyskać odroczenia służby wojskowej lub je utracili w myśl art. 62 ust. (3) tej ustawy;

3) zasadniczą służbę wojskową jako ochotnicy w czasie mobilizacji lub wojny albo w przypadku, gdy tego wymaga interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów.

Art. 2. Uważa się za rodzinę żołnierza, uprawnioną do zasiłków:

1) żonę, również i sądowo rozłączoną (separowaną), jeżeli mąż jest prawnie obowiązany do jej utrzymywania;

2) dzieci ślubne, uprawnione i przysposobione oraz dzieci nieslubne, których ojcostwo jest stwierdzone;

3) pasierbów;

4) rodziców i nieslubną matkę;

5) rodzeństwo;

6) rodziców matki i rodziców ślubnego ojca.

Art. 3. Prawo do zasiłków służy członkom rodziny żołnierza, jeżeli:

1) posiadają obywatelstwo Państwa Polskiego bez względu na to, czy zamieszkują w kraju, czy za granicą lub nie posiadają obywatelstwa Państwa Polskiego, lecz zamieszkują w kraju;

2) bezpośrednio przed odejściem żołnierza do służby wojskowej był ich był zależny od jego pracy lub zarobku, lecz został zagrożony wskutek utraty lub zmniejszenia się tej pracy albo zarobku, spowodowanych okolicznościami, wynikłymi podczas jego służby wojskowej.

Art. 4. (1) Prawo do zasiłków nie służy członkom rodziny żołnierza:

1) żyjącym w czasie jego powołania do służby wojskowej we wspólnym gospodarstwie, jeżeli jeden z członków tej rodziny otrzymał odroczenie służby wojskowej, jako jedyny jej żywiciel;

2) wymienionym w art. 2 pkt 2), 3) i 5), jeżeli ukończyli osiemnaście lat życia, chyba że udowodnią, iż uczęszczają do zakładu naukowego lub pobierają naukę w zawodzie praktycznym, a nie mają utrzymania u swych pracodawców, ani też nie otrzymują wynagrodzenia, wystarczającego na utrzymanie; w tych przypadkach prawo do zasiłku służy im do chwili ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym ukończą dwadzieścia cztery lata życia.

(2) Zasiłek może być przyznany członkom rodziny, wymienionym w ust. (1) pkt 2) mimo przekroczenia przez nich granicy wieku, określonej w ustępie poprzedzającym, jeżeli udowodnią urzędowym świadectwem lekarskim, że z powodu stanu zdrowia nie mogą zapracować na swoje utrzymanie.

Art. 5. Rodzina — której więcej niż jeden członek odbywa służbę wojskową, uzasadniająca prawo do zasiłku — jest uprawniona tylko do zasiłku za jedną osobę.

Art. 6. Rozporządzenie prawem do zasiłku na rzecz osób trzecich jest nieważne.

Art. 7. Osoby, uprawnione do zasiłku, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić zarząd właściwej gminy — a zamieszkałe za granicą właściwy urząd konsularny Rzeczypospolitej Polskiej — o wszelkich okolicznościach, które powodują zmniejszenie wysokości lub wygaśnięcie prawa do zasiłku albo zupełne bądź czasowe wstrzymanie jego wypłaty.

R o z d z i a ł I I.

Powstanie, czas trwania i utrata prawa do zasiłku.

Art. 8. (1) Prawo członków rodziny żołnierza do zasiłków powstaje z dniem:

1) zgłoszenia się żołnierza do czynnej służby wojskowej, jeżeli warunki, uzasadniające to prawo, istnieją w czasie powołania żołnierza do czynnej służby wojskowej i jeżeli jednostka organizacyjna wojska, do której został powołany, znajduje się w miejscu zamieszkania żołnierza;

2) poprzedzającym dzień, wyznaczony na zgłoszenie się żołnierza do czynnej służby wojskowej, jeżeli warunki, uzasadniające to prawo, istnieją w chwili powołania żołnierza do czynnej służby wojskowej i jeżeli jednostka organizacyjna wojska, do której został powołany, znajduje się poza miejscem jego zamieszkania;

3) powstania warunków, uzasadniających prawo do zasiłku, jeżeli warunki te powstały po dniu, wyznaczonym na zgłoszenie się do czynnej służby wojskowej.

(2) W przypadku zmiany warunków, powodujących zmianę wysokości zasiłku, służy on w nowym wymiarze od dnia, w którym warunki uległy zmianie.

Art. 9. Niezawiniony przez żołnierza pobyt w niewoli uprawnia jego rodzinę do zasiłku przez czas pobytu w niewoli, nie dłużej jednak, niż przez sześć miesięcy od dnia ustalonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

Art. 10. (1) Rodzina żołnierza, który:

1) na terenie działań wojennych zaginął bez wieści — pobiera zasiłek do czasu przyznania jej lub odmowy szczególnego zaopatrzenia, nie dłużej jednak niż przez sześć miesięcy od dnia, ustalonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych;

2) podczas pełnienia czynnej służby wojskowej zmarł lub poległ — pobiera zasiłek do czasu przyznania rodzinie zaopatrzenia szczególnego;

3) podczas pełnienia czynnej służby wojskowej utracił zdrowie co najmniej w 30% zdolności do pracy w związku przyczynowym ze służbą wojskową — pobiera zasiłek do czasu przyznania zaopatrzenia szczególnego, nie dłużej jednak niż przez sześć miesięcy, licząc od ostatniego dnia tego miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie ze służby wojskowej. Stwierdzenie braku związku przyczynowego pomiędzy utratą zdrowia, a odbywaniem przez żołnierza czynnej służby wojskowej powoduje zaprzestanie wypłaty zasiłku, a pobrane z tego tytułu kwoty podlegają zwrotowi.

(2) Potrąca się z kwoty przyznanego zaopatrzenia zasiłki, pobrane przez rodzinę w przypadkach, przewidzianych w ust. (1) za czas od dnia przyznania zaopatrzenia.

Art. 11. Prawo do zasiłku gaśnie z dniem następującym po dniu:

1) zwolnienia żołnierza z czynnej służby wojskowej z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w art. 10 ust. (1);

2) śmierci osoby, uprawnionej do zasiłku;

3) ustania warunków, uzasadniających uprawnienie do zasiłku;

4) rozmyślnego dostania się żołnierza do niewoli;

5) opuszczenia przez osobę, uprawnioną do zasiłku, granic Państwa Polskiego bez zezwolenia władz polskich;

6) skazania osoby uprawnionej do zasiłku prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności powyżej jednego roku, albo na karę dodatkową utraty praw publicznych lub utraty obywatelskich praw honorowych;

7) skazania żołnierza prawomocnym wyrokiem na dodatkową karę wydalenia z wojska lub z marynarki wojennej albo na karę wydalenia z korpusu oficerskiego lub też prawomocnym orzeczeniem sądu honorowego na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Art. 12. (1) Osoby — które w celu uzyskania dla siebie lub kogokolwiek zasiłku nie należytego bądź w wyższym wymiarze, świadomie podają nieprawdziwe fakty albo zatajają okoliczności, powodujące wygaśnięcie prawa do zasiłku lub zupełne, bądź czasowe wstrzymanie jego wypłaty — tracą prawo do zasiłku.

(2) Stosuje się przepis ust. (1) odpowiednio do osób, które w czynach tych świadomie współdziałały. Jeżeli czynów tych dopuścił się żołnierz, prawo do zasiłku traci wszyscy członkowie jego rodziny.

R o z d z i a ł III.

Zgłoszenie prawa do zasiłku.

Art. 13. (1) Prawo do zasiłku należy zgłosić w zarządzie gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby, uprawnionej do zasiłku. Osoby, zamieszkałe za granicą, zgłaszają prawo do zasiłku we właściwym urzędzie konsularnym Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Prawo do zasiłku może zgłosić osoba uprawniona, jej przedstawiciel ustawowy albo żołnierz, którego rodzina jest uprawniona do zasiłku.

Art. 14. Zgłoszenie o zasiłek, wniesione później, aniżeli w ciągu miesiąca po dniu ustania prawa do zasiłku, nie podlega rozpatrzeniu. Przepis ten nie obejmuje wypadków siły wyższej.

R o z d z i a ł IV.

Wypłata zasiłków.

Art. 15. (1) Zasiłki wypłacane są ze Skarbu Państwa w normach dziennych i płatne są z dołu.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Spraw Wojskowych, Skarbu i Opieki Społecznej, określa wysokość norm dziennych zasiłków oraz terminy ich wypłaty w zależności od liczby członków rodziny, uprawnionych do zasiłku oraz miejscowości ich zamieszkania.

Art. 16. (1) Nie wypłaca się zasiłku za okres:

1) stwierdzonego samowolnego przebywania żołnierza poza swą jednostką;

2) pozbawienia żołnierza wolności prawomocnym wyrokiem sądowym;

3) pozbawienia wolności prawomocnym wyrokiem sądowym do jednego roku osoby uprawnionej do zasiłku.

(2) Wznawia się wypłatę zasiłku z dniem następującym po dniu ustania przyczyn, wymienionych w ust. (1).

Art. 17. Nie wypłaca się zasiłków, nie podjętych przez osobę uprawnioną w ciągu sześciu miesięcy, licząc od dnia zawiadomienia o przyznaniu zasiłku. Przepis ten nie dotyczy wypadków siły wyższej.

Art. 18. Prawo do zasiłku nie podlega egzekucji.

Art. 19. Zasiłki, pobrane wbrew przepisom ustawy niniejszej, podlegają zwrotowi z odsetkami prawnymi od dnia pobrania do dnia zwrotu. Przymusowe ściąganie tych zasiłków następuje w trybie, przewidzianym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych.

R o z d z i a ł V.

Władze oraz tryb postępowania.

Art. 20. (1) Władzami właściwymi do orzekania w sprawach zasiłków są:

1) w kraju — zarządy gmin, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osób, uprawnionych do zasiłku;

2) za granicą — właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osób, zgłaszających prawo do zasiłku, urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej; orzeczenia ich są ostateczne.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Spraw Wojskowych, Skarbu i Opieki Społecznej określa w drodze rozporządzenia tryb postępowania co do: orzekania o prawie do zasiłku, asygnowania jego wypłat, prowadzenia wykazów zasiłków przyznanych, wstrzymywania wypłat i orzekania o obowiązku zwrotu nienależnie pobranych zasiłków.

(3) Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia poruczyć wykonanie czynności zarządów gmin w zakresie wykonania ustawy niniejszej w całości lub części rządowym władzom administracji ogólnej.

Art. 21. (1) Gmina solidarnie z osobami, które nieprawnie pobrały zasiłek, jest odpowiedzialna za straty Skarbu Państwa, wynikłe z powodu zawinienia zarządu gminnego lub miejskiego, który świadomie lub wskutek oczywistego niedbalstwa uznał okoliczności niezgodne z rzeczywistością albo nie wziął pod uwagę przypadków, powodujących zupełne bądź czasowe wygaśnięcie prawa do zasiłku. Gmina ma prawo regresu do osób, z których winy wynikły straty Skarbu Państwa.

(2) Władze nadzorcze orzekają o odpowiedzialności gmin w zakresie obowiązków, wymienionych w ust. (1).

R o z d z i a ł VI.

Przepisy końcowe.

Art. 22. Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej traci moc obowiązującą:

1) ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób pełniących

ochotniczą lub obowiązkową służbę wojskową (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 403);

2) ustawa z dnia 22 marca 1923 r. o zasiłkach dla rodzin osób, powołanych na ćwiczenia wojskowe (Dz. U. R. P. Nr 37, poz. 246);

3) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o wojskowych zasiłkach wojennych (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 268).

Art. 23. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w

porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Spraw Wojskowych, Skarbu oraz Opieki Społecznej.

Art. 24. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów
i Minister Spraw Wewnętrznych:
Stawoj Składkowski

197

U S T A W A

z dnia 30 marca 1939 r.

o wycofaniu urzędów, ludności i mienia z zagrożonych obszarów Państwa.

Art. 1. Z dniem wybuchu wojny albo zarządzenia mobilizacji oraz w przypadkach, gdy tego wymagać będzie interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, władze państwowe mogą zarządzić wycofanie z zagrożonych obszarów Państwa urzędów, instytucji, ludności oraz mienia.

Art. 2. Właściwe władze wojskowe określają już w czasie pokoju:

1) obszar Państwa, z którego wycofanie ma w razie potrzeby nastąpić oraz obszar, na który wycofanie ma nastąpić (obszar rozmieszczenia);

2) urzędy, instytucje, kategorie ludności i mienia, które w razie potrzeby mają być wycofane;

3) właściwość i zakres działania władz (organów), powołanych do przygotowania i przeprowadzenia wycofania i rozmieszczenia.

Art. 3. (1) Wycofanie zarządzają:

1) do czasu mianowania Naczelnego Wodza — Minister Spraw Wojskowych, Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Komunikacji;

2) od czasu mianowania Naczelnego Wodza — Naczelnny Wódz lub władze i organa wojskowe przez niego upoważnione.

(2) Wycofanie władz centralnych zarządza Rada Ministrów po zasięgnięciu opinii Naczelnego Wodza.

Art. 4. (1) W zarządzeniu o wycofaniu należy określić:

1) które urzędy i instytucje, jakie kategorie ludności oraz jakie mienie mają być wycofane;

2) obszar, z którego wycofanie ma nastąpić oraz obszar rozmieszczenia;

3) czas, kolejność i środki wycofania.

(2) W zarządzeniu o wycofaniu należy również wskazać władze (organa), które mają przeprowadzić wycofanie, przy czym władze, wymienione w art. 3, mogą do przeprowadzenia wycofania wyznaczyć inne władze, niż oznaczone na podstawie art. 2 pkt 3).

(3) Władze wojskowe mogą same przeprowadzić zarządzone wycofanie, jeżeli nie przeprowadziły go we właściwym czasie władze (organa) do tego wyznaczone.

Art. 5. (1) Dla przeprowadzenia wycofania Państwo dostarcza w przypadkach koniecznych niezbędnej ilości środków przewozowych. Ludności, podlegającej wycofaniu, ma być w miarę możliwości udostępnione zabranie ze sobą jej mienia, w szczególności inwentarza żywego oraz niezbędnych środków żywności.

(2) Państwo zapewnia wycofanej ludności tymczasowe umieszczenie i utrzymanie oraz tymczasowe umieszczenie wycofanego mienia. Zapewnienie utrzymania może być uzależnione od przyjęcia przez poszczególne osoby wskazanego im przez władze zatrudnienia, odpowiadającego ich kwalifikacjom i stanowi zdrowia.

Art. 6. (1) Mienie, przedstawiające wartość naukową, artystyczną lub historyczną, jeżeli nie może być wycofane, powinno być zabezpieczone na miejscu i zarejestrowane.

(2) Mienie inne, niż określone w ust. (1), nie wycofane mimo zarządzenia, może być użyte na potrzeby Państwa. Mienie, nie użyte na te potrzeby, należy w miarę możliwości zabezpieczyć na miejscu zwłaszcza, jeżeli przedstawia ono znaczną wartość dla interesu publicznego.

(3) Mienie nie wycofane, które nie mogło być zabezpieczone, ani nie zostało użyte na po-